

Huvudman

NaturLära i Hälsingland AB
Org.nr. 556855-4314
sigrid.bergakra@naturlara.se

Ärendet

Tillsyn av gymnasieskolan Naturlära i Hälsingland i Bollnäs kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) NaturLära i Hälsingland AB att **senast den 29 augusti 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande arbetet med stöd och förlängning av kurser, bedömning och betygssättning, individuella studieplaner, individuella val, anställning av lärare, tillgång till elevhälsa samt rektorns pedagogiska insikt. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om NaturLära i Hälsingland AB inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

NaturLära i Hälsingland AB ska vidta följande åtgärder¹

Arbete med stöd och förlängning av kurser

1. Se till att vid minst ett tillfälle under perioden 24 mars till 22 augusti 2025 informera samtliga lärare och elevhälsans personal om skollagens krav kring när skolpersonal ska anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd och skolans rutiner för detta. Inkom med en redogörelse för när och hur informationen har förmedlats (2 kap. 34 § andra stycket samt 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen samt förordning om läroplan för gymnasieskolan [2011:144] avsnitt 2.6 Rektorns ansvar, nedan Lgy11).
2. För varje anmälan om behov av särskilt stöd som inkommer till rektorn ska rektorn eller den rektorn delegerat det till, se till att starta en utredning. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit till rektorn under perioden 24 mars till 22 augusti 2025 samt vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till

¹ I motiveringen till beslutet framgår närmare vilka lydelse av aktuella bestämmelser som har tillämpats i beslutet.

Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7 § skollagen).

3. Se till att rektorn upphör med att förlänga undervisningen i en kurs som en stödåtgärd (3 kap. 5 och 8 §§ skollagen samt 9 kap. 1, 6 och 7 §§ gymnasieförordningen² [2010:2039]).

Bedömning och betygssättning

1. Se till att betyg sätts när en kurs är avslutad, vilket är när den av huvudmannen beslutade undervisningstiden för kursen upphör (3 kap. 14 § och 15 kap. 22 §³ skollagen samt 4 kap. 22 § gymnasieförordningen⁴).
2. Se till att betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn. Det ovanstående gäller inte om kompletterande bestämmelser i gymnasieförordningen är tillämpliga (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen samt 8 kap. 1 a–d §§ gymnasieförordningen).

Individuella studieplaner

1. Se till att individuella studieplaner för samtliga elever innehåller de uppgifter en elevs individuella studieplan ska innehålla enligt 1 kap. 7 § gymnasieförordningen. Huvudmannen ska inkomma med studieplaner för samtliga elever i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (16 kap. 25 § skollagen, 1 kap. 7 § gymnasieförordningen och Lgy 11, 2.6 Rektorns ansvar).

Individuella val

1. Se till att erbjuda eleverna att som individuellt val läsa minst en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen, minst en kurs i estetiska ämnen och de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå samt att ta ställning till vilka kurser eleverna därutöver ska erbjudas att läsa inom utrymmet för individuellt val. Av huvudmannens redovisning ska framgå vilka kurser som erbjudits skolans elever som

² Bestämmelserna i 9 kap. 1, 6 och 7 §§ gymnasieförordningen har nya lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654.

³ Bestämmelsen har en ny lydelse från den 15 juli 2022 genom SFS 2022:147.

⁴ Bestämmelsen har en ny lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654.

individuellt val, hur många elever som valt respektive kurs samt vilka kurser som genomförs (4 kap. 7 § gymnasieförordningen⁵).

Anställning av lärare

1. Se till att endast den som har legitimation anställs utan tidsbegränsning som lärare, om inte en undantagssituation föreligger (2 kap. 20 § skollagen).
2. Se till att personal som bedriver undervisning är anställda som lärare (1 kap. 3 § samt 2 kap. 13, 15 och 20 §§ skollagen).
3. Upphör med att överlämna uppgifter hänförliga till undervisning i ämnet matematik på entreprenad (23 kap. 2 § skollagen).

Tillgång till elevhälsa

1. Se till att det på skolan finns tillgång till skolpsykolog samt att elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande. Huvudmannen ska redovisa hur elevhälsan ska ges förutsättningar för att arbeta förebyggande och hälsofrämjande och på vilket sätt så ska ske (2 kap. 25 § skollagen).

Rektorns pedagogiska insikt

1. Se till att som rektor anställa en person som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt. Huvudmannen ska i samband med sin redovisning av vidtagna åtgärder inkomma med uppgift om vem som anställts som rektor (anställningsavtal) (2 kap. 9 och 11 §§ skollagen).

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser planen mot kränkande behandling och arbetsplatsförlagt lärande.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umeå@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:7309) i de handlingar som sänds in.

⁵ Bestämmelsen har en ny lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654.

Om ärendet

Skolinspektionen har, utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden, hösten 2024 inlett en tillsyn av gymnasieskolan Naturlära i Hälsingland i Bollnäs kommun med Naturlära i Hälsingland AB som huvudman. Skolan har ett naturbruksprogram med inriktning hästhållning. Det går läsåret 2024/25 cirka 40 elever vid skolan.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Naturlära i Hälsingland följer gällande bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd, arbetsplatsförlagt lärande, individuella val och individuella studieplaner, bedömning och betygssättning, plan mot kränkande behandling, anställning av lärare, tillgång till elevhälsa samt anställning av en rektor med pedagogisk insikt.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn mellan den 9 och 21 oktober 2024. Kompletterande telefonintervju med skolans rektor har genomförts den 13 november 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat skolans plan mot kränkande behandling och slumpvis utvalda individuella studieplaner. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet men har inte inkommit med några synpunkter.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror enligt elev- och personalförteckning (*aktbilaga 15*).

Föreläggande

Arbete med stöd och förlängning av kurser

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Vid intervjuer med eleverna framkommer att de ges olika anpassningar i undervisningen. Lärarna berättar i intervju att de har förutsättningar för att ge elever extra anpassningar och ger exempel på vilka typer av anpassningar det kan handla om. Lärarna uppger vidare att eleverna har samtal med sin mentor om vilka anpassningar som eleven behöver när eleven börjar på skolan. Lärarna tar hjälp av varandra i kollegiet och vid lärarmöten på torsdagar diskuterar de ofta elevärenden och elevernas anpassningar. Vid dessa möten deltar även rektorn. I intervju med elevhälsan framkommer att om lärare upptäcker att en elev har utmaningar träffar specialpedagogen eleven för att samtala och kartlägga kring exempelvis matematik för att förstå elevens svårigheter och behov. Sedan återkopplar specialpedagogen, ger förslag på anpassningar till läraren och ser till så att extra anpassningar följs upp. Specialpedagogen träffar även alla elever som börjar i årskurs 1 på skolan för att prata om elevens utmaningar och vilket stöd eleven eventuellt haft tidigare.

Av intervju med lärarna framkommer vidare följande. Det finns elever som lärarna tror kan få svårt att nå de betygskriterier som minst ska uppfyllas trots stöd i form av extra anpassningar. Detta gäller i vart fall elev 6 och 10. En lärare uppger att hen känner sig osäker på om elev 6 kommer att nå målen med enbart anpassningar. Läraren känner en oro för att eleven "inte kommer att klara sig". På frågan om eleven är anmäld för utredningsbehov av särskilt stöd uppger läraren att läraren är osäker på hur en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd går till, men att eleven antagligen är "under lupp" i flera ämnen. Beträffande elev 10, som går i årskurs 3, uppger en lärare att eleven kommer att behöva läsa om en hel kurs men att eleven hellre vill ha ett F i kursen än att behöva läsa om den. Eleven har enligt läraren haft stödinsatser sedan eleven gick i årskurs 2. Läraren är osäker på om eleven är anmäld för utredningsbehov av särskilt stöd. En lärare uppger att eleven inte har velat ha något åtgärdsprogram.

En annan lärare säger att lärarna talar med specialpedagogen ifall någon elev kan vara i behov av särskilt stöd och ber då specialpedagogen träffa eleven. Det finns elever med åtgärdsprogram, lärarna nämner elev 6, 7, 8, 9, 10, 11 och 12. Det finns elever på skolenheten som har haft och har förlängda kurser som åtgärd om eleven inte klarat av alla moment i en kurs. När det gäller skolans rutiner avseende arbetet med särskilt stöd, svarar en lärare att det är upp till lärarna själva att ta reda på vilka rutiner som gäller. En lärare är inte på skolan alla dagar och har inte deltagit vid något tillfälle då de pratat om rutinerna. Flera andra lärare säger att rutinerna är tydliga, men att tydligheten alltid går att utveckla.

Specialpedagogen, som funnits på skolan sedan höstterminen 2023, uppger i intervju att specialpedagogen inte deltar på lärarmötet på torsdagar men att om det uppmärksammas att extra anpassningar för en elev inte är

tillräckliga ska det lyftas vidare till rektorn. Rektorn i sin tur ska ge specialpedagogen uppdraget att utreda elevens behov av särskilt stöd. Specialpedagogen har hittills inte fått det i uppdrag. Vid informationsinhämtning som inkom den 15 oktober 2024 uppgav huvudmannen att skolan inte har några elever som har åtgärdsprogram och får särskilt stöd och specialpedagogen uppger vid intervju att det stämmer. Representerar för elevhälsan uppger att rutinerna avseende arbetet med särskilt stöd inte är tydliga.

Rektorn, som tillträtt sin tjänst till höstterminen 2024, uppger följande i intervju. Diskussioner om hur eleverna ska nå sina mål för utbildningen och elever som befaras inte nå de betygskriterier som gäller, lyfts på lärarmöten på torsdagar eller på arbetsplatsträffar. Elevens mentor ger då i första hand sina synpunkter och sedan pratar de i kollegiet om hur eleven kan nå sina mål. Specialpedagogen kartlägger vilka anpassningar en elev behöver. På frågan vad som händer om en elev trots extra anpassningar riskerar att inte nå de betygskriterier som minst ska uppnås uppger rektorn att de har reducerat en elevs studieplan och plockat bort ämnen. Rektorn bekräftar uppgiften om att det inte finns några elever på skolenheten som har åtgärdsprogram och erhåller särskilt stöd.

Rektorn uppger vidare följande gällande förlängning av kurser. Elever kan ha förlängda kurser på grund av orsaker som frånvaro, pedagogiska svårigheter eller att de inte har hunnit med kurserna på utsatt tid. Det är lärare och rektorn som tillsammans beslutar om förlängda kurser. Eleverna 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, och 19 har eller har haft en eller flera förlängda kurser under vår- och /eller höstterminen 2024. Avseende ytterligare en av eleverna, som haft förlängda kurser under både vår- och hösttermin 2024, uppger rektorn att specialpedagogen funderade på om eleven behövde ett åtgärdsprogram men kom fram till att det inte behövdes. Rektorn uppger att rektorn inte vet om det fattades något formellt beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram. Såvitt rektorn vet har ingen elev gått om någon kurs.

Specialpedagogen uppger att hen inte känner till hur förlängda kurser organiseras på skolan. Det kan vara så att skolan har beslutat om förlängda kurser men att den informationen inte har nått specialpedagogen, som känner till en elev som har förlängd kurs.

I en kompletterande telefonintervju med rektorn den 13 november 2024 framkommer att skolan har utarbetat ett åtgärdsprogram för den elev som rektorn uppgett haft "reducerad studieplan".

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 34 § skollagen ska huvudmannen se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för

enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det på något sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt

Enligt 3 kap. 7 § skollagen ska det anmälas till rektorn om det på något sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Enligt 3 kap. 9 § skollagen ska ett åtgärdsprogram upprättas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av åtgärdsprogrammet ska det även framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

I 8 kap. 4 § gymnasieförordningen framgår att gymnasieexamen inte får utfärdas om en elev följer ett reducerat program.⁶

Bestämmelserna om extra anpassningar och särskilt stöd i 3 kap. skollagen kompletteras av bestämmelser om stödåtgärder i 9 kap.

⁶ Bestämmelsen i 8 kap. 4 § gymnasieförordningen i dess nuvarande lydelse trädde i kraft den 1 januari 2023 genom SFS 2022:1105, se övergångsbestämmelser.

gymnasieförordningen.⁷ Enligt 9 kap. 1 § gymnasieförordningen i dess tidigare lydelse har en elev under vissa omständigheter rätt att gå om en kurs. Av 9 kap. 6 § gymnasieförordningen i dess tidigare lydelse framkommer att en elev i gymnasieskolan får befrias från undervisning i en eller flera kurser eller gymnasiearbetet om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på något annat sätt. Ett sådant reducerat program beslutas inom ett åtgärdsprogram. Huvudmannen får vidare enligt 9 kap. 7 § gymnasieförordningen i dess tidigare lydelse besluta att undervisningen på ett nationellt program för en elev i gymnasieskolan under vissa omständigheter får fördelas över längre tid än tre år.

Rektorn har, inom givna ramar, bland annat ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd som de behöver och för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter (Lgy 11, 2.6 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Av Skolinspektionens utredning framkommer att eleverna på skolan ges stöd i form av extra anpassningar. Skolinspektionen konstaterar dock att det finns brister i skolans arbete med särskilt stöd. Av Skolinspektionens utredning framgår vidare att skolan fattar beslut om att förlänga kurser för enskilda elever utan stöd i skolförfattningarna.

Av utredningen framkommer att det finns lärare som är osäkra på hur en anmälan till rektorn ska göras när de befarar att en elev inte kommer att uppfylla gällande betygskriterier trots att eleven ges stöd i form av extra anpassningar. Det råder också en osäkerhet kring huruvida dessa elever är anmälda till rektorn. En lärare uppger att uppgifter om att elever kan vara i behov av särskilt stöd lämnas till specialpedagogen. Enligt specialpedagogen ska sådana uppgifter lämnas till rektorn. Skolinspektionen kan mot denna bakgrund konstatera att det inte är tydligt för alla lärare hur en anmälan till rektorn ska göras och att detta lett till att elever inte anmälts till rektorn, vilket är en brist. Vidare framkommer att lärare är av uppfattningen att ett flertal elever vid skolenheten erhåller särskilt stöd och har ett åtgärdsprogram trots att eleverna inte har ett sådant beslut.

⁷ Bestämmelserna i 9 kap. 1, 6 och 7 §§ gymnasieförordningen har nya lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.

Enligt rektorn har ingen elev på skolan ett åtgärdsprogram, förutom en elev för vilken det beslutades om åtgärdsprogram under senare delen av höstterminen 2024. Såsom rektorns uppgifter får förstås har aktuell elev även innan skolans beslut om åtgärdsprogram följt ett reducerat program.

Representanter för elevhälsan uttrycker att skolans rutiner för arbetet med särskilt stöd är otydliga. Att det finns en osäkerhet kring rutiner och hur skolans arbete med särskilt stöd genomförs bekräftas i viss mån av de uppgifter lärare lämnat. Lärare uttrycker en osäkerhet kring om de har gjort en anmälan om utredningsbehov av särskilt stöd till rektorn och om hur en sådan anmälan ska göras. Lärare har även felaktigt varit av uppfattningen att ett flertal elever haft beslut om åtgärdsprogram och varit föremål för särskilda stödåtgärder. Skolinspektionens utredning visar att de stödåtgärder som eleverna vid skolan får ta del av i huvudsak stannar vid extra anpassningar. Rektor hade vid tiden för Skolinspektionens besök inte beslutat om att initiera utredning om särskilt stöd för någon elev på skolan.

En utredning om särskilt stöd syftar till att ge skolan underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka elevens behov av stöd är. Av Skolinspektionens utredning framgår att rektor tillsammans med lärare beslutat att kurser ska förlängas för 10 elever under vår- och/eller höstterminen 2024 på grund av att eleverna varit frånvarande, haft pedagogiska svårigheter eller inte hunnit slutföra kurserna på utsatt tid. I vissa fall har förlängningen pågått in på nästkommande termin. Några av dessa elever är samma elever som lärare har befarat inte kommer att nå de betygskriterier som minst ska uppfyllas, trots att de har fått extra anpassningar. Avseende flertalet av eleverna har lärare dessutom varit av uppfattningen att eleven har beslut om åtgärdsprogram och ges särskilt stöd. Lärare uppger även att elever på skolan har förlängda kurser som åtgärd om eleven inte klarat av alla moment i en kurs. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen att rektorn inför beslutet om att förlänga en elevs kurs i ett flertal fall fått sådan information om elevens studiesituation att rektorn haft en skyldighet att se till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Att så inte skett utgör en brist i skolans arbete med särskilt stöd.

Av Skolinspektionens utredning framgår att skolenheten fattar beslut om att förlänga kurser för enskilda elever på ett sätt som inte är förenligt med författningarnas krav. Att kurser förlängs för vissa elever får till följd att kursslutet inte är detsamma för alla elever som läser samma kurser och att eleverna därmed inte ges likvärdiga möjligheter att uppfylla betygskriterierna. Att kursslutet är detsamma för samtliga elever i en undervisningsgrupp är centralt för att eleverna ska ges likvärdiga möjligheter att uppfylla betygskriterierna. Extra anpassningar och särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen ska ges till elever under pågående kurser. Det kan nämnas att gymnasieförordningens kompletterande bestämmelse om rätten att gå om en kurs inte handlar om förlängning av en kurs samt att

bestämmelsen om förlängd undervisning inte heller innebär förlängning av enskilda kurser utan ger huvudmannen en möjlighet att under vissa förutsättningar besluta att undervisningen på ett nationellt program ska förlängas och fördelas över längre tid än tre år.

Bedömning och betygssättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Information om elevens kunskapsutveckling

Av intervju med elever, lärare och rektorn framkommer att skolan erbjuder eleverna utvecklingssamtal en gång per termin. Eleverna uppger att lärare visar betygskriterier och informerar om vad som ska bedömas inför uppgifter och när kurser påbörjas. Lärare uppger att eleverna också får betygssamtal i respektive ämne samt ett omdöme i skolans lärplattform. Omdömen ges en gång per termin och går ut till elev och vårdnadshavare.

Flera elever uppger vid intervju att det är ämneslärarna som sätter betyg, men några elever uppger att det är otydligt vem som sätter betyg i olika kurser.

Rektorn uppger att rektorn inte fullt ut vet hur det har fungerat tidigare eftersom rektorn tillträdde sin tjänst höstterminen 2024, men att skolan har en lärplattform där lärarna bland annat skriver omdömen.

Bedömning och betygssättning när läraren inte har lärarlegitimation

Av intervjuer framkommer att det skiljer sig åt hur betygssättningen går till när lärare saknar lärarlegitimation. En lärare uppger att denne inte betygsätter elever utan enbart undervisar och instruerar i kursen fordon och redskap och att det är en annan lärare, med lärarlegitimation, som sätter betyg på kursen. Detta bekräftas av uppgifter som Skolinspektionen tagit del av i betygskatalogen för vårterminen 2024.

En annan lärare uppger att denne diskuterade bedömningen inför betygssättningen vårterminen 2024 med legitimerade före detta kollegor på en annan skola samt med föregående rektor. Av betygskatalogen framgår att föregående rektor ensam har signerat betyg i ett flertal kurser och även lärarens kurser, idrott och hälsa 1 och svenska 2 under vårterminen 2024. Lärare uppger att föregående rektor inte var undervisande lärare, men har lärarutbildning.

En lärare säger att denne tar hjälp av kollegiet vid bedömning och betygssättning. Läraren uppger att läraren inte har undervisat eller betygsatt elever under föregående läsår men kommer att ta hjälp av den tidigare läraren, som inte är legitimerad, men även av andra lärare vid bedömning och betygssättning.

En lärare som har lärarlegitimation uppger att denne är delaktig i bedömning och betygssättning samt signerar betyg i en kurs, där den undervisande läraren saknar lärarlegitimation.

Rektorn uppger i intervju att om en lärare inte har lärarlegitimation så har det funnits med en legitimerad lärare i betygssättningen. När det inte har funnits någon legitimerad lärare att tillgå i det aktuella ämnet, så har den tidigare rektorn satt betyg tillsammans med den undervisande läraren. Rektorn uppger vidare att eftersom rektorn tillträdde som rektor höstterminen 2024 så har rektorn inte varit delaktig i själva betygssättningen vårterminen 2024.

Av intervju med rektorn framgår följande avseende förlängda kurser. Det har funnits möjlighet att inte låsa kurser för betygssättning, utan elever har getts möjlighet att komplettera. Detta är något som eventuellt kommer att ändras. Betyg på förlängda kurser sätts i juni, medan övriga elever får betyget i slutet av maj. För de fall elever har haft förlängda kurser över två terminer (vårterminen 2024 och höstterminen 2024) sätts inget betyg vid vårterminens slut. Avseende de elever som fått förlängda kurser uppger lärare att de alltid har haft tillräckligt underlag för att sätta betyg, eftersom eleverna har fått förlängda kurser.

Rättslig reglering

Information om elevens kunskapsutveckling

Av 3 kap. 3 § skollagen framgår att en elev i gymnasieskolan och elevens vårdnadshavare fortlöpande ska informeras om elevens utveckling.

Av 3 kap. 15 § skollagen framgår att eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

Av 15 kap. 20 § skollagen framgår att rektorn minst en gång varje termin ska se till att eleven och elevens vårdnadshavare ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

Bedömning och betygssättning

Av 3 kap. 14 § skollagen framgår att rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.

Detta ansvar innebär att se till att skolans lärare dels är väl förtrogna med det regelverk som gäller, dels i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. I rektorns ansvar ingår också att särskilt beakta utbildade, mindre erfarna och nyanställda lärares behov av stöd i denna process. (Prop. 2009/10:165 s. 299.)

Av 3 kap. 16 § skollagen framgår att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Av 15 kap. 22 § skollagen i dess tidigare lydelse framgår att betyg ska sättas på varje avslutad kurs.⁸

Av 4 kap. 22 § gymnasieförordningen i dess tidigare lydelse framgår att för nationella program i gymnasieskolan beslutar huvudmannen om antalet undervisningstimmar för varje kurs, varje ämnesområde och gymnasiearbetet samt om hur undervisningstiden ska fördelas över läsåren.⁹

I 8 kap. 1 a–d §§ gymnasieförordningen finns kompletterande bestämmelser till 3 kap. 16 § skollagen om vem som ska besluta om betyg.

Enligt 7 § i Skolverkets föreskrifter om betygskatalog (SKOLFS 2011:123), ska den eller de som beslutar om ett betyg datera uppgiften i betygskatalogen och förse uppgiften med egenhändig signatur.

Skolinspektionens bedömning

Av Skolinspektionens utredning framgår att eleverna får veta vilka grunder som tillämpas vid betygssättningen och att de får information om sin kunskapsutveckling. Skolinspektionen bedömer dock att det finns brister i skolans arbete med bedömning och betygssättning.

Den som beslutat om ett betyg ska även signera betygskatalogen, vilket den tidigare rektorn under vårterminen 2024 i ett flertal fall gjort då lärare som saknat lärarlegitimation bedrivit undervisningen. I detta sammanhang kan följande konstateras gällande de rutiner rektor redogjort för avseende betygssättning. Om den undervisande läraren inte är legitimerad ska beslutet fattas tillsammans med en legitimerad lärare. Om den olegitimerade och den legitimerade läraren inte kan komma överens ska beslutet fattas av den legitimerade läraren om denne är behörig i det ämne som betyget avser. I annat fall ska beslutet fattas av rektorn.

⁸ Bestämmelsen har en ny lydelse från den 15 juli 2022 genom SFS 2022:147. Lagen tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskola ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.

⁹ Bestämmelsen har en ny lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.

Utredningen har inte visat att det funnits tillfällen då en olegitimerad och en legitimerad lärare inte kommit överens om betyg. Trots detta har skolans rektor beslutat om betyg i flera fall. Detta utgör en brist.

I ytterligare fall framkommer brister i betygssättningen då olegitimerad undervisande lärare inte varit delaktig i betygssättningen, utan beslut om betyg istället fattats av en legitimerad lärare på skolan ensam.

Vidare visar utredningen brister då betyg inte alltid sätts för alla elever när den av huvudmannen beslutade undervisningstiden för respektive kurs är slut. Detta är en följd av skolans arbetssätt att förlänga kurser för enskilda elever, vilket medför att kursen inte avslutas samtidigt för alla elever som läser samma kurser. Eleverna ges då inte likvärdiga möjligheter att uppfylla betygskriterierna.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det finns flera brister i skolenhetens arbete med betygssättning. Betygssättning utgör myndighetsutövning och det är av stor vikt att betyg sätts på rättssäkra och likvärdiga grunder i enlighet med författningarnas krav.

Individuella studieplaner

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av huvudmannens beslutade poängplan över skolans utbildning Naturbruksprogrammet med inriktning hästhållning. Poängplanen är skolans översikt över vilka kurser som ingår i gymnasiegemensamma ämnen, programgemensamma ämnen, inriktning, gymnasiearbete, programfördjupning och individuellt val. I översikten framgår även kursernas omfattning i poäng och i vilken årskurs som kurserna ska läsas.

Skolinspektionen har även tagit del av individuella studieplaner för fyra elever i varje årskurs. Studieplanerna visar att eleverna läser Naturbruksprogrammet med inriktning hästhållning samt programfördjupning häst och individuella val. Av inkomna studieplaner framgår att elever som började sin utbildning före höstterminen 2023 och går i årskurs 3 läser 2 500 gymnasiepoäng och elever som började sin utbildning därefter och går i årskurs 1 och 2 läser 2 800 gymnasiepoäng i sin utbildning¹⁰. I några individuella studieplaner finns också överskriften "övriga kurser".

Två elever, som går i årskurs 3, har enligt elevernas individuella studieplaner 2 600 poäng respektive 2 700 poäng i sin utbildning. Rektorn uppger även i intervju att en av eleverna har valt bort kursen matematik 2a.

¹⁰ Jfr Bilaga 2 till skollagen och därtill hörande övergångsbestämmelser.

Av intervjuer med bland annat rektorn framgår vidare avseende ytterligare en elev att eleven följer ett reducerat program. Elevernas individuella studieplaner utgörs av en lista över kurser, gymnasiepoäng per kurs, under vilket läsår kurserna ska genomföras, undervisande lärares initialer för aktuella kurser samt i förekommande fall betyg och betygsdatum. Det förekommer ingen ytterligare information om tillkomna eller borttagna kurser.

I ytterligare en elevs individuella studieplan ligger en kurs som enligt poängplanen ska läsas under läsåret 2025/26 placerad under läsår 2024/25. Rektorn uppger att kursen lagts upp fel.

Rättslig reglering

Av 16 kap. 25 § skollagen framgår att det för varje elev ska upprättas en individuell studieplan.

I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2009/10:165 s 423) uttalas att de individuella studieplanerna är av så central betydelse för elevens utbildning att de enligt regeringens uppfattning ska regleras i lag i likhet med bestämmelser om exempelvis betyg.

Av 1 kap 7 § gymnasieförordningen i dess lydelse enligt SFS 2022:1105¹¹ framgår att en elevs individuella studieplan ska innehålla följande uppgifter:

- vilken studieväg eleven går på,
- de kurser som eleven har valt eller valt bort,
- övriga kurser som ingår i elevens program,
- om eleven följer ett utökat program och i så fall vilka kurser som ligger utanför det fullständiga programmet,
- om eleven följer ett reducerat program och i så fall i vilken omfattning samt om möjligt vilka kurser som har tagits bort,
- om eleven följer ett individuellt anpassat program och i så fall vilka kurser som har bytts ut,
- när det är aktuellt, elevens studier i grundskolans ämnen, och
- om eleven får fjärrundervisning och i så fall i vilken utsträckning.

Av läroplanen framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov (Lgy11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar).

¹¹ Denna lydelse tillämpas för elever som påbörjar sin utbildning tidigast höstterminen 2023 men före den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före höstterminen 2023. Se SFS 2022:1105 och övergångsbestämmelserna till aktuell paragraf (i SFS 2023:654).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med individuella studieplaner. Bland de individuella studieplaner som Skolinspektionen tagit del av finns det studieplaner som saknar uppgifter som en individuell studieplan ska innehålla enligt gymnasieförordningen.

Trots att justeringar gjorts vad gäller vilka kurser och antal poäng som ingår i elevernas utbildning saknas uppgifter som den individuella studieplanen enligt 1 kap. 7 § gymnasieförordningen ska innehålla, exempelvis om eleven följer ett utökat program och i så fall vilka kurser som ligger utanför det fullständiga programmet eller om eleven följer ett reducerat program och i så fall i vilken omfattning samt om möjligt vilka kurser som har tagits bort.

Det är viktigt att studieplanen är korrekt. Studieplanen är ett verktyg för eleven inför fortsatta studier och ska vara likvärdig oavsett var i landet eller på vilken skola som eleven läser sin utbildning.

Individuella val

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med elever framkommer delvis olika svar på vilka kurser som eleverna kan välja som individuellt val. De kurser och ämnen som sammantaget nämns av eleverna är matematik, engelska 7, samhällskunskap, historia, aktivitetsledarskap 1 och 2, religion samt djurvård. En lärargrupp uppger under intervjun att de inte vet vilka kurser som eleverna kan välja som individuellt val, en annan lärargrupp säger att eleverna kan välja samhällskunskap 1 och 2 samt aktivitetsledarskap 1 och 2 medan en tredje lärargrupp uppger att eleverna kan välja ridledarutbildningen (aktivitetsledarskap 2) som individuellt val. De intervjuade lärarna svarar att eleverna på skolan inte kan välja en kurs inom idrott och hälsa eller inom något estetiskt ämne som individuellt val.

Av huvudmannens inskickade poängplan, framgår att eleverna på Naturlära i Hälsingland kan välja på kurserna historia 1a2 (50 poäng), aktivitetsledarskap med inriktning ridledarutbildning (100 poäng) samt samhällskunskap 1a2 (50 poäng) som individuellt val. Vid intervju med skolans rektor uppger rektorn att eleverna även kan välja kursen aktivitetsledarskap 1, unghästutbildning (100 poäng), som individuellt val.

Rättslig reglering

Av 4 kap. 7 § gymnasieförordningen i dess tidigare lydelse framgår att huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska

erbjudas som individuellt val. Eleven har dock rätt att inom ramen för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.¹²

I bilaga 2 till skollagen återfinns poängplanen för nationella program i gymnasieskolan.¹³ Enligt denna ska individuellt val ingå i de nationella programmen med minst 200 gymnasiepoäng. Enligt Skolverkets beslutade programstruktur för Naturbruksprogrammet ska programmet innehålla individuellt val om 200 gymnasiepoäng.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister vad gäller individuellt val vid Naturlära i Hälsingland.

I intervjuer framkommer delvis olika svar på frågan om vilka kurser som erbjuds som individuellt val på skolan. Skolans rektor uppger dock att de ämnen som erbjuds är aktivitetsledarskap 1 och 2, historia 1a2, samt samhällskunskap 1a2. Skolinspektionen konstaterar att det finns delvis motstridiga uppgifter kring vilka kurser som kan läsas inom individuellt val. Av den poängplan som huvudmannen har skickat in framkommer dock att de kurser som elever har möjlighet att läsa inom utrymmet för individuellt val tillsammans uppgår till 200 gymnasiepoäng, vilket är det antal poäng elever på Naturbruksprogrammet ska läsa inom individuellt val.

Oavsett vilka kurser som huvudmannen beslutar att erbjuda eleverna inom individuellt val har eleverna alltid rätt att inom detta utrymme läsa en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen, minst en kurs i estetiska ämnen och på ett yrkesprogram de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå. I ärendet har inte framkommit att det föreligger synnerliga skäl för undantag från vilka kurser som eleverna har rätt att läsa inom utrymmet för individuellt val. Huvudmannen för Naturlära i Hälsingland lever inte upp till författningarnas krav gällande vad eleverna erbjuds att läsa inom det individuella valet. Huvudmannens sätt att organisera utbildningen innebär

¹² Bestämmelsen har en ny lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.

¹³ Bilaga 2 har en ny lydelse från den 15 juli 2023 genom SFS 2023:354. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025, se övergångsbestämmelser.

även att eleverna inte får något val avseende vilka kurser de ska läsa inom utrymmet för individuellt val.

Anställning av lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av inkommen personalförteckning framkommer att Naturlära i Hälsingland har totalt nio undervisande lärare under höstterminen 2024, varav tre lärare innehar lärarlegitimation. Skolinspektionen har i ärendet även inhämtat anställningsbevis.

På fråga huruvida huvudmannen har haft annonser ute för rekrytering av lärare under de senaste två åren uppger rektorn att de hade en annons ute på Arbetsförmedlingen för tjänsten som matematiklärare under sommaren 2024 men att det inte fanns någon sökande som tackade ja till tjänsten.

Av dokumentationen i ärendet framgår bland annat följande.

Den personal som enligt ingiven personalförteckning undervisar i ämnet fordon och redskap, saknar lärarlegitimation och är sedan augusti 2024 tillsvidareanställd som stall-och fordonsinstruktör.

Den personal som undervisar i idrott och hälsa 1, saknar lärarlegitimation och är sedan augusti 2024 tillsvidareanställd som idrottslärare.

Vidare framgår att den personal som undervisar i matematik anlitas via "konsultuppdragsavtal". Av intervju med skolans rektor framgår att denna personal saknar lärarlegitimation och inte är anställd av skolan utan faktureras för sitt uppdrag, vilket inte omfattas av någon tidsbegränsning.

Den personal som undervisar i ämnet ridning och körning är anställd som hästansvarig/tränare.

Rättslig reglering

Undervisning ska bedrivas under ledning av lärare. Med undervisning avses processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden (1 kap. 3 § skollagen).

I skollagens bestämmelser om vem som får undervisa i skolväsendet framgår att lärare ansvarar för den undervisning som han eller hon bedriver och endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen, om inte någon av skollagens undantag är tillämpliga (2 kap. 13, 15 och 18 §§ skollagen).

Av 2 kap. 20 § skollagen framgår att endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i bland annat modersmål eller ett yrkesämne i gymnasieskolan. Detta gäller bara om det saknas sökande som har legitimation, den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Av 23 kap. 2 § skollagen framgår att med entreprenad avses i denna lag att en huvudman sluter avtal med någon annan om att denne ska utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet som huvudmannen ansvarar för enligt denna lag. Huvudmannen behåller huvudmannskapet för uppgifter som utförs på entreprenad. Ett avtal om entreprenad får endast slutas under de förutsättningar som anges i 23 kap. skollagen.

Av 23 kap. 13 § skollagen framgår att uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnena som har en yrkesinriktad eller estetisk profil får överlämnas till en enskild fysisk eller juridisk person på entreprenad inom gymnasieskolan.

Av 23 kap. 14 § skollagen framgår att uppgifter som avser modersmålsundervisning eller studiehandledning på modersmålet får överlämnas till en annan huvudman inom skolväsendet på entreprenad inom gymnasieskolan. Ett överlämnande av uppgifter som avser studiehandledning på modersmålet får innebära att studiehandledning ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid.

Av 23 kap. 16 och 17 §§ skollagen framgår när uppgifter som avser fjärrundervisning och distansundervisning får överlämnas på entreprenad inom gymnasieskolan.

Skolinspektionens bedömning

Som huvudregel får endast den som har legitimation anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Om undervisningen avser ett yrkesämne på gymnasieskolan kan dock en lärare som saknar legitimation som lärare under vissa förutsättningar anställas utan tidsbegränsning. För att detta ska vara tillåtet krävs bland annat att det saknats sökande som har legitimation. Av utredningen i ärendet framgår att huvudmannen inte inom de senaste två åren, och följaktligen inte heller inför tillsvidareanställningen av personal för undervisningen i ämnet fordon och redskap, har försökt rekrytera legitimerad och behörig lärare i ämnet. Detta innebär att det inte funnits förutsättningar för att tillämpa undantaget från kraven på legitimation. Skolinspektionen bedömer att skollagens krav åsidosatts då

personal i detta fall anställts utan tidsbegränsning för undervisning i aktuellt ämne. Av skollagens bestämmelser om vilka som får undervisa i skolväsendet framgår att uppgiften att bedriva och ansvara för undervisning är förbehållen lärare och inte kan lämnas till annan personal. Skolinspektionen bedömer vidare att det är en brist att huvudmannen använder personal som inte är anställd som lärare för uppgiften att bedriva undervisning i ämnet fordon och redskap samt även i ämnet ridning och körning.

Skolinspektionens utredning visar att huvudmannen för undervisningen i ämnet idrott och hälsa utan tidsbegränsning anställt en obehörig lärare som saknar legitimation och som inte heller omfattas av något undantag från kraven på legitimation och behörighet. Att läraren anställts utan tidsbegränsning innebär att skollagens krav åsidosatts.

Gällande undervisningen i matematik har huvudmannen ingått ett avtal benämnt konsultuppdragsavtal avseende tillhandahållande av lärare för undervisningen. Genom detta avtal föreligger ett entreprenadförhållande avseende undervisningen i matematik och läraren är inte anställd av huvudmannen. Skolinspektionen bedömer att detta sätt att organisera utbildningen inte uppfyller författningarnas krav. Skollagens bestämmelser om när undervisning i gymnasieskolan får överlämnas på entreprenad är inte tillämpliga i detta fall.

Krav på lärare är en central förutsättning för utbildningen och syftar till att säkerställa att elever får sin rätt till utbildning tillgodosedd och att utbildningen ska hålla en god kvalitet.

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolans elevhälsa bestod vid tiden för skolbesöket i oktober 2024 av specialpedagog. Vid intervju med representanter från elevhälsan deltog tidigare kurator och specialpedagog. Kuratorn hade avtal med skolan under läsåret 2023/24 om att arbeta 8 till 10 timmar i månaden, men har inte arbetat på skolan under höstterminen 2024. Specialpedagogen har avtal med skolan från och med höstterminen 2023 och arbetar 16 timmar i månaden med uppdrag från skolan. Specialpedagogen uppger i intervju att denne kan få mer tid på skolan i dialog med rektorn.

Vid intervju uppger specialpedagogen att denne träffat skolsköterskan vid något enstaka tillfälle under vårterminen 2024, men inte har haft någon kontakt i övrigt. Specialpedagogen och tidigare kuratorn uppger vidare att de inte vet om det finns tillgång till skolpsykolog på skolan.

Vid intervju med rektorn framkommer att rektorn håller på att upphandla nya avtal med specialpedagog och tidigare kurator. Rektorn säger att skolan hade en skolsköterska under vårterminen 2024 men att skolsköterskan gick i pension efter slutet av vårterminen och att de nu söker en ny skolsköterska. Rektorn uppger vidare att skolan inte har någon anställd skolpsykolog.

Huvudmannen inkom den 20 november 2024 till Skolinspektionen med anställningsavtal. Av dokumentationen framgår att skolan slutit avtal med en person som är anställd både som skolsköterska och kurator och att personen ska ingå i skolans elevhälsoteam tillsammans med rektorn och specialpedagogen. Anställningen är tidsbegränsad från den 11 november 2024 till den 5 juni 2025 och omfattningen är sex timmar var tredje vecka under skolveckorna.

Vid intervju med elevhälsan (specialpedagog och tidigare kurator) framkommer att elevhälsan inte deltar vid något hälsofrämjande eller förebyggande arbete på skolan. Tidigare kuratorn uppger att det varit svårt och utmanande när kuratorn inte har haft så mycket tid på skolan. Specialpedagogen säger att specialpedagogen nu har mer tid på skolan och arbetar mer stöttande kring hur lärare planerar sin undervisning och att det kan ses som ett förebyggande arbete. Specialpedagogen tillägger att det främjande och förebyggande arbetet är långt ifrån där specialpedagogen skulle önska att arbetet var. Elevhälsans representanter uppger att de inte deltagit i skolans arbete med likabehandlingsplanen mot kränkande behandling. Specialpedagogen har erfarenhet av att möta eleverna utifrån planen mot kränkande behandling i det förebyggande och främjande arbetet och vill arbeta så även på denna skola. Elevhälsoarbetet är bristfälligt och det finns elever som erhåller stödåtgärder som inte specialpedagogen har kännedom om, men specialpedagogen träffar flera av eleverna på skolan för att samtala om och ge stöd i undervisningen. Specialpedagogen deltar inte på möten där rektorn och personal träffas för att samverka kring eleverna.

Vid intervju med rektorn framkommer att rektorn planerar att specialpedagog och tidigare kurator ska ha ett möte.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 25 § första stycket skollagen ska det för eleverna i gymnasieskolan finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsans arbete ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal. Elevhälsan ska vara en del av skolans

kvalitetsarbete. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. I bestämmelsens andra stycke anges att det för medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare.

Av förarbetena framgår att elevhälsans arbete i stor utsträckning bör vara förebyggande och ha en hälsofrämjande inriktning. Det betonas att arbetet förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper. I förarbetena anges vidare att på den individuella nivån har elevhälsan ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. De mer generellt inriktade uppgifterna, där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som t.ex. arbetet mot kränkande behandling och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning m.m. (prop. 2009/10:165 s. 276). Det framgår också att elevhälsans mål är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven. Personal med specialpedagogisk kompetens kan utifrån de uppgifter som finns om elevens hälsa, sociala situation etc. bedöma och planera hur elevens problem bäst ska mötas i undervisningen. Syftet med en samlad elevhälsa är bl.a. att den ska resultera i beslut om specialpedagogiska åtgärder för eleven (prop. 2009/10:165 s. 277).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande och för detta arbete ska det finnas tillgång till uppräknade yrkeskategorier. Detta gäller inom såväl det förebyggande och hälsofrämjande arbetet som det åtgärdande arbetet.

Skolinspektionen bedömer att skolan inte uppfyller skollagens krav på att elevhälsan ska omfatta psykologiska insatser och att det ska finnas tillgång till psykolog. Av Skolinspektionens utredning framgår att elevhälsan saknar tillgång till psykologisk kompetens och att elevhälsopersonal som även arbetat på skolan läsåret 2023/24 inte vet om skolan har tillgång till psykolog. Vidare framkommer att det under höstterminen 2024 och fram till den 11 november har saknats tillgång till skolsköterska och kurator på skolan.

Skolinspektionen konstaterar vidare att elevhälsan som samlad resurs inte bedriver något arbete med förebyggande och hälsofrämjande insatser på grupp- och skolenhetsnivå samt att den personal som under en längre tid funnits i elevhälsan ser stora utvecklingsbehov i arbetet. De förebyggande

insatser som finns genomförs av specialpedagogen och handlar främst om insatser på individnivå. Det genomförs inte några insatser som utgår från behov som identifieras i verksamheten och det finns inte någon planering för elevhälsans arbete eller någon uppföljning. Elevhälsans personal har inte haft några gemensamma möten och det saknas samverkan mellan elevhälsan och lärare och annan personal på skolan. Skolans elevhälsa är inte organiserad så att de olika professionsperspektiven kan bidra till arbetet med att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål, exempelvis vid bedömning och planering av hur en elevs svårigheter bäst ska mötas i undervisningen. Skolinspektionen bedömer mot bakgrund härav att verksamheten inte uppfyller skollagens krav på elevhälsans omfattning och arbete.

Anställning av en rektor med pedagogisk insikt

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med rektorn framkommer bland annat följande. Den nuvarande rektorn tillträdde sin tjänst som rektor vid skolenheten i början av höstterminen 2024. Rektor är tidigare elev på Naturlära i Hälsingland. Rektor är sedan 2019 egenföretagare och ingår i landslaget i dressyr. Åren 2021/22 har rektor gått utbildningen "ledarpraktikan", en kurs som anordnas av hästnäringens nationella stiftelse och ges via hästsportens folkhögskola. Rektor går för närvarande rektorsprogrammet.

Huvudmannen har i ärendet inkommit med rektorns anställningsbevis. Rektor innehar en tillsvidareanställning med befattningen biträdande rektor och anställningsdatum är den 1 maj 2024.

Huvudmannen har i ärendet inkommit med en förteckning över personalen som är anställd på skolan. I denna förteckning och i annan dokumentation som inkommit i ärendet anges den person som formellt är anställd som biträdande rektor, inneha funktionen rektor.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 9 § första stycket skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektor ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektor ska benämnas på detta sätt. Benämningen ska förbehållas den som har en anställning som rektor.

I 2 kap. 10 § första stycket skollagen anges att rektor beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektor fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar.

Enligt 2 kap. 11 § skollagen får som rektor bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Enligt förarbetena (prop. 2009/10:165, s. 257) krävs att den pedagogiska insikten måste ha förvärvats både genom utbildning och erfarenhet. Att rektorn har en allsidig pedagogisk insikt är av avgörande betydelse för hennes eller hans möjligheter att leda skolans utveckling så att de nationella målen kan nås. Likaså ska rektorn fatta viktiga beslut som direkt berör enskilda elever. I förarbetena till motsvarande bestämmelse i 1985 års skollag (prop. 1990/91:18 s. 35 f, jfr prop. 2009/10:165, s. 255 f. och 648) anges att det är rimligt att för rektor "ställa upp tydliga behörighetsvillkor" och att denne ska ha "en med tanke på uppgifterna lämplig kompetens". Med den mycket viktiga roll som rektor kommer att få, såväl för utbildningens kvalitet som för rättssäkerheten, är det angeläget att till rektorer utses personer som har goda förutsättningar att klara dessa uppgifter. Det ansvar som sålunda läggs på rektor förutsätter därför att denne har en allsidig pedagogisk insikt. Det underströks att det inte nödvändigtvis måste röra sig om grundläggande lärarutbildning eller praktik som lärare, "även om detta självfallet i de allra flesta fall kommer att vara det aktuella".

Av läroplanen framgår avseende rektorns ansvar att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor och att rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn bland annat ansvar för skolans resultat. (Lgy11, 2.6 Rektors ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens utredning visar att den person som enligt huvudmannen innehar funktionen rektor formellt är anställd som biträdande rektor. Det har heller inte framkommit att det finns någon annan person som är anställd som rektor på skolan. Av skollagen framgår att en skolenhet ska ha en rektor som leder och samordnar det pedagogiska arbetet. Skolinspektionen bedömer att det är den biträdande rektorn, som vid Naturlära i Hälsingland benämns rektor, som de facto fungerar som rektor och utför de arbetsuppgifter som normalt tillkommer en rektor. Detta inkluderar arbetsuppgifter som inte kan delegeras. Att denna person är den som huvudmannen utsett till rektor vinner också stöd av huvudmannens uppgifter i denna del. Av skollagens bestämmelser följer dock att endast den som har anställning som rektor får benämnas rektor. Det ska inte råda någon oklarhet om vem i verksamheten som har det övergripande ansvar som regleras i skolförfattningarna. Av Skolinspektionens utredning framgår att Naturlära i Hälsingland inte har någon person som enligt sitt anställningsavtal är anställd som rektor.

Av de uppgifter rektorn på Naturlära i Hälsingland lämnat framgår att rektorn efter gymnasieutbildningen på Naturlära i Hälsingland läst en kurs i ledarskap och arbetat inom hästbranschen. Den biträdande rektorns pedagogiska erfarenhet är därtill begränsad till några månaders arbete som rektor vid den aktuella skolan. Av skollagen följer att huvudmannen som rektor bara får anställa den som genom både utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt. Behörighetskraven syftar till att säkerställa att den som huvudmannen anställer som rektor har kompetens och förutsättningar att klara de uppgifter och det ansvar som åvilar rektorn. Huvudmannen ger genom sin anställning av en rektor den aktuella personen ett övergripande ansvar för den verksamhet som huvudmannen bedriver. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn bland annat även ansvar för skolans resultat. Rektor ansvarar även för viktiga och i vissa fall ingripande beslut avseende enskilda elever, beslut som i sig kan komma att påverka en elevs fortsatta förutsättningar både inom utbildningen och i det kommande yrkeslivet. Oaktat att lagstiftaren möjliggjort att rektor kan ha inhämtat pedagogisk insikt genom utbildning och erfarenhet på andra områden än genom lärarutbildning och yrkesverksamhet som lärare, behöver en rektor på något sätt genom både utbildning och erfarenhet ha förvärvat en allsidig pedagogisk insikt.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att huvudmannen inte har anställt en rektor som har förvärvat pedagogisk insikt genom utbildning och erfarenhet och att huvudmannen därmed åsidosatt skollagens krav gällande anställning av rektor.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

NaturLära i Hälsingland AB:s verksamhet vid Naturlära i Hälsingland uppfyller inte författningarnas krav vad gäller arbetet med stöd och förlängning av kurser, bedömning och betygssättning, individuella studieplaner, individuella val, anställning av lärare, tillgång till elevhälsa samt rektorns pedagogiska insikt. Det finns därför skäl att förelägga NaturLära i Hälsingland AB att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Planen mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med elever och lärare framkommer att tryggheten är bra på skolan. Några elever uppger att de under förra läsåret fått svara på en trygghetsenkät. Skolinspektionen har tagit del av skolenhetens likabehandlingsplan mot kränkande behandling och diskriminering. I planen beskrivs de främjande och förebyggande insatser som genomfördes under föregående läsår och det förebyggande arbetet som ska genomföras under läsåret. Vidare innehåller planen en definition av kränkande behandling och diskriminering samt åtgärder som ska vidtas vid kränkande behandling, trakasserier och diskriminering av en elev.

Rektorn uppger vid intervju att mentorerna en gång per termin har samtal med eleverna om likabehandlingsplanen mot kränkande behandling och diskriminering. Rektorn uppger vidare att eleverna involveras i arbetet med att utvärdera och revidera planen samt delges innehållet i planen genom att skolan har enkäter, individuella samtal och klassråd. I intervju med elever, lärare och rektorn framkommer att det finns förebyggande och åtgärdande insatser som aktualiseras för att skapa en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero, via exempelvis gemensamma temadagar och samarbetsövningar.

Rättslig reglering

Enligt 6 kap. 6 § skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Enligt 6 kap. 7 § skollagen ska huvudmannen se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Enligt 6 kap. 8 § skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt 2 § förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling ska planen mot kränkande behandling upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och

omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att NaturLära i Hälsingland AB brutit mot bestämmelserna när det gäller arbetet med planen mot kränkande behandling. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Arbetsplatsförlagt lärande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av huvudmannens dokumentation framgår att eleverna har minst 15 veckor arbetsplatsförlagt lärande (apl). I intervju med eleverna framkommer att eleverna har en handledare kopplad till sin apl-plats och att nästintill alla intervjuade elever den 9 oktober 2024 hade sin plats klar för kommande apl-period. Vidare uppger elever och lärare att eleverna genomför apl inom naturbruk eller på hästrelaterade arbetsplatser.

Lärarna uppger vid intervju att det finns två lärare på skolan som är ansvariga för apl. De samordnar det arbetsplatsförlagda lärandet för eleverna och ser till att eleverna får information om vad som gäller under apl. Eleverna får information om vilket kursinnehåll som eleverna har under sin apl och hur bedömningen går till. Lärarna som är ansvariga för apl bedömer också om handledaren på arbetsplatsen är lämplig för uppdraget.

Rättslig reglering

Ett yrkesprogram ska enligt 16 kap. 16 § andra stycket skollagen innehålla arbetsplatsförlagt lärande.

Med arbetsplatsförlagt lärande avses enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan.

Enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen i dess tidigare lydelse ska arbetsplatsförlagt lärande förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska för en elev i gymnasieskolan anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid. Huvudmannen ansvarar för att skaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet och att detta uppfyller de krav som finns för utbildningen. Rektorn beslutar om hela eller delar av kurser ska

förläggas till arbetsplatser och om hur fördelningen över läsåren ska göras.¹⁴

Av 4 kap. 14 § gymnasieförordningen framgår att det för en elev som deltar i arbetsplatsförlagt lärande ska utses en handledare på arbetsplatsen. Som handledare får bara den anlitas som har nödvändiga kunskaper och erfarenheter för uppdraget och som även i övrigt bedöms vara lämplig.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att NaturLära i Hälsingland AB brutit mot bestämmelserna inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av juristen Elina Axelsson.

Uttredare Anna Karlsson har varit föredragande i ärendet. I ärendets handläggning har även utredare Oskar Holst, regionjurist Malin Backéus och enhetschef Eva-Lena Ölund Brändström deltagit.

¹⁴ Bestämmelsen har en ny lydelse från den 1 januari 2024 genom SFS 2023:654. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.